

TRĂSĂTURI ȘI TENDINȚE ALE DINAMICII INTEGRĂRII ECONOMICE REGIONALE A REPUBLICII MOLDOVA: CSI sau UE?

Nicolae BADAN

Catedra Economie Generală și Relații Economice Internaționale

CIS from the territorial point of view is one of the biggest regional structures in the world. The idea to transform CIS in an intergational body have not been accomplished. By adhering to CIS Republic of Moldova has minimized it's possibilities to cooperate with the industrial countries from Western Europe and to integrate to the EU.

Taking into consideration that the EU – Russia relations have improved, the relation between Republic of Moldova and the EU. RM and Russia will be not as good as they were.

In the last few years the commercial relation with the EU countries have improved, at the some time keeping considerable presence on the Eastern markets.

Creată prin voința politică a 3 dintre liderii fostelor republici sovietice – Federația Rusă, Ucraina și Republica Belarus, prin semnarea la 8.12.1991 la Minsk a Acordului privind crearea Comunității Statelor Independente, iar la 21.12.1991, prin consimțământul conducătorilor a 12 foste republice sovietice, a Protocolului la acest Acord și a Declarației de la Alma-Ata, CSI este, din punct de vedere teritorial, una dintre cele mai mari structuri regionale de acest tip din lume.

Cooperarea economică în cadrul Comunității este reglementată în Tratatul cu privire la crearea Uniunii Economice, semnat la Moscova la 24.09.1993 și ratificat cu rezerve de Parlamentul Republicii Moldova la 8.04.1994 (Hotărârea nr.40-XIII).

În baza hotărârii menționate a legislativului Republicii Moldova, statul nostru „participă în cadrul CSI, în special, la cooperarea economică”.

În pofida prevederilor ambițioase din actele de constituire și din cele care au fost semnate pe parcursul ultimilor ani, CSI încă nu este o uniune economică și monetară, deoarece, în primul rând, nu există o monedă unică și nu este instituit un sistem fixat al cursurilor monedelor membrilor Comunității; în al doilea rând, nu este realizată sau măcar menționată liberalizarea fluxurilor de capital; în al treilea rând, nu sunt coordonate politicile economice naționale.

CSI nu este nici o piață comună, de genul celei prevăzute de tratatul de la Roma, deoarece conceptul de „piață comună” presupune, pe de o parte, deschiderea intracomunitară a ansamblului pieței bunurilor și a muncii, iar, pe de altă parte, necesită libera circulație a oamenilor și a capitalurilor.

Mai mult ca atât, CSI nu este nici o uniune vamală, deoarece, în primul rând, ar trebui să mențină comerțul liber între membrii ei, iar, în al doilea rând, ar trebui să promoveze o politică comercială comună, prin adoptarea unui tarif vamal unic față de exterior.

În sfârșit, CSI nu este nici măcar o veritabilă zonă de liber schimb, deoarece în repetate rânduri înțelegerile de circulație liberă a mărfurilor și de înlăturare a barierelor vamale au fost încălcate de Ucraina, Rusia, Kazahstan, Belarus etc., chiar Rusia, principalul animator verbal al integrării, opunându-se în permanență creării ei.

În consecință, ideea inițială de a transforma Comunitatea Statelor Independente dintr-un organism de dezmembrare în unul de integrare se pare că a eșuat.

Făcând o trecere în revistă a intereselor geoeconomice ale națiunilor care fac parte din CSI, putem constata că acestea, într-adevăr, nu sunt nici pe departe similare, ba chiar foarte diferite, iar uneori – contradictorii.

Este cazul Rusiei, Azerbaidjanului și Turkmenistanului, ale căror interese se ciocnesc în problema privind hidrocarburile caspice. Un alt exemplu este industria Armeniei, în întregime dependentă de importul resurselor energetice și periclitată de blocada impusă de Azerbaidjan. Colaborarea economică dintre Kârgâzstan, Uzbekistan și Tadjikistan este subminată de conflictul latent asupra văii Fergana. Cea mai importantă problemă în Belarus este păstrarea proprietății de stat în economie, pe când în Kazahstan, din contra, majoritatea întreprinderilor se privatizează, în mare parte, de către companii străine.

Această stare a lucrurilor, și anume – o evidentă lipsă de progrese, a fost menționată și în cadrul celei de-a șasea reuniuni a Comitetului Interstatal al CEEA, care s-a desfășurat la Moscova.

Datorită acestor deficiențe, astăzi, la mai mult de un deceniu de la constituirea CSI, constatăm că au fost exagerate așteptările celor care au pledat pentru aderarea Republicii Moldova la acest organism regional.

Totodată, aderarea la CSI a limitat posibilitățile Moldovei de a coopera cu țările industrializate din Europa Occidentală și de integrare în UE.

Relațiile economice ale Republicii Moldova cu partenerii din Est se dezvoltă mai degrabă în cadrul relațiilor bilaterale dintre state decât în cadrul CSI. În plan economic, Moldova are cele mai intense relații cu Rusia, Ucraina și Belarus, comerțul cu alte state CSI fiind aproape inexistent.

Liderul incontestabil al CSI este, indiscutabil, Rusia, care rămâne principalul nostru partener comercial, în ciuda formulei standardizate precum că în comerțul exterior al țării noastre spațiului CSI îi revine primul loc.

Oricare și oricâte ar fi avantajele sau dezavantajele cooperării dintre Republica Moldova și Rusia, ca partener principal din spațiul CSI, nu trebuie să uităm, în același timp, de faptul că acestea sunt influențate direct și de procesele în care este implicată Rusia, de schimbările conjuncturale care au loc în această țară, economia statului nostru fiind extrem de sensibilă față de factorii externi.

Deși președintele rus Vladimir Putin declarase că Rusia, cu toate că dorește să mențină relații de parteneriat strategic cu UE, totuși nu are intenția de a se integra în această structură, ținând cont de situația geopolitică creată după evenimentele din 11 septembrie, interesele energetice ale UE în vederea Rusiei, eforturile Rusiei de aderare la OMC, susținute de țările UE, putem presupune un progres în relațiile economice între UE și Rusia, care pot să se soldeze cu realizarea planurilor de constituire a unui spațiu economic între Rusia și UE. Consecințele creării unui asemenea spațiu în viitor nu pot fi neglijate de către Republica Moldova, deoarece, așa sau altfel, relațiile UE-Rusia influențează și vor influența relațiile Moldovei cu UE.

La general, în relațiile UE-Rusia apar noi forme de colaborare (spre exemplu, întâlnirile trilaterale UE-Rusia-SUA), se extind formele existente (se presupune lărgirea accesului Rusiei la sistemul de preferințe ale UE) ș.a. Toate acestea ne permit să constatăm o tendință de apropiere a UE și Rusiei, care tot mai mult preia o formă integraționistă și nu este exclusă că dinamica acestui proces va diminua pozițiile Moldovei atât în relațiile cu UE, cât și cu Rusia. Devenind tot mai deschisă relațiilor economice comerciale și investiționale cu UE, tinzând spre a corespunde standardelor UE, Rusia reduce pozițiile competitive ale Moldovei pe piața Rusiei și atractivitatea ei pentru investițiile din UE. În asemenea condiții, Moldova va pierde rolul (și așa nu prea pronunțat) de „cheie” sau „pod” între UE și Rusia.

Se va resimți în Moldova și dinamica relațiilor dintre UE și Ucraina, alt partener din CSI, important pentru țara noastră, inclusiv în cazul intrării în UE a țărilor noi din Europa de Est (în special a Poloniei, cu care relațiile Ucrainei sunt importante, și a Țărilor Baltice, cu care Ucraina are semnate acorduri de comerț liber).

Acestea ar fi eventualele scenarii ale derulării evenimentelor în ceea ce privește relațiile economice ale statului nostru cu principalii lui parteneri din spațiul CSI.

Actualmente, nu e clar ce cale va urma Moldova. Se pare că nici în structurile europene, nici în marile capitale nu există o unitate de opinie asupra căii pe care ar trebui să pășească țara noastră în viitor.

La momentul actual, poziția oficială a Chișinăului în politica externă poate fi formulată, cu mare doză de aproximație, cam astfel: scopul prioritar, de perspectivă îndepărtată, este integrarea europeană, spre care se merge pas cu pas, anevoios, învingând cu greu o serioasă opoziție internă și inerția tradițională, conștientizând că integrarea europeană este un proces de lungă durată, dar inevitabil.

Datele statistice demonstrează că, în urma unor eforturi susținute din ultimii ani, s-a înregistrat o dezvoltare a relațiilor comercial-economice cu țările membre ale Uniunii Europene, fiind păstrate, totodată, și poziții considerabile pe piețele din Est. Astfel, actualmente Comunității Statelor Independente îi revin 54,3% din exportul țării noastre și, respectiv, 38,9% din import, iar țărilor Uniunii Europene – respectiv 20,9 și 27,5%, țărilor Europei Centrale și de Est – respectiv 17,5 și 25,1%.

Păstrarea acestor poziții pe piețele CSI este, probabil, un rezultat al eforturilor atât pe plan bilateral, cât și multilateral.

În ceea ce privește posibilitatea unei reorientări mai mult sau mai puțin bruște a țării noastre, ale unei „separări” de structurile CSI, ale ieșirii Moldovei din Comunitatea Statelor Independente, astfel de tentative nu s-au făcut și nici nu au fost atestate în istoria relațiilor Moldovei cu CSI. În Moldova se vorbește din când în când despre posibilitatea ieșirii din structurile CSI, dar aceasta nu este nici pe departe un scop bine definit, spre a cărui atingere să se lucreze insistent și consecvent. E greu de presupus că într-o perioadă relativ nu prea îndepărtată în Moldova va apare o forță destul de puternică, hotărâtă să rupă relațiile cu CSI, riscând să acutizeze relațiile cu Federația Rusă.

Astăzi acest pas Republica Moldova nu-l poate face. Astfel, putem conchide că statul nostru va alege calea cea mai puțin salutară, cea mai dureroasă dintre variantele posibile de evoluție: va lăsa lucrurile să meargă cum au mers până acum. Va încerca să cumuleze integrarea europeană fără a renunța la cea din cadrul CSI, deși această poziție este, practic, una incompatibilă.

Bibliografie:

1. Boțan I. Izgonirea din CSI, Guvernare și democrație în Moldova e-journal, an.IV, nr.73, 29 aprilie-15 mai 2006, www.e-democracy.md
2. Butt L. CIS. Open Minded. Business Eastern Europe, 9 ianuarie 2006, The Economist Intelligence Unit Limited, 2006.
3. Commonwealth of the Independent States (CIS). Center for Nonproliferation Studies, Inventory of International Nonproliferation Organizations and Regimes, 2005.
4. Pyshkina T.V., Pyshkin K.S. Choice of Economic Development for the Republic of Moldova in the Conditions of European Economic Integration // Cambridge Journal of Economics (special edition). - 2003.

Prezentat la 05.04.2007